

Spis treści

Wstęp	9
Część I	
Wyjście ze średniowiecza. Prawo międzynarodowe w czasach wielkich odkryć geograficznych (1492–1648)	
1. Tło historyczne	19
2. Idee filozoficzne leżące u podstaw rzeczywistości prawno-politycznej	27
2.1. Nauka o państwie: Machiavelli i Bodin	27
2.2. Hiszpańska szkoła scholastyczna: wpływ kanonistów na prawo międzynarodowe	34
2.3. Zmiany systemowe: od średniowiecznego <i>ius gentium</i> do hiszpańskiego <i>ius inter omnes gentes</i>	38
2.4. Treść <i>ius inter omnes gentes</i> : reguły chrześcijańskiego kolonializmu	46
2.5. Powstanie doktryny nowożytnego prawa narodów: Gentilis i Grocjuż	55
3. Zagadnienia systemowe	63
3.1. Podmioty i ich relacje: w stronę suwerennej państwowości	63
3.2. Rodzina narodów: konstrukcja wspólnoty międzynarodowej i idee wieczystego pokoju	65
4. Nowe instytucje prawa międzynarodowego: odkrycie, prawo do handlu i misji ewangelizacyjnej, precedensowe przypadki uznania, linie przyjaźni	70
4.1. Nabycie terytorium na podstawie tytułu odkrycia: <i>res nullius</i> i Ameryka	70
4.2. Konstrukcje hiszpańskich scholastyków: prawo do swobodnego przemieszczania się i osiedlania oraz prawo do handlu	88
4.3. Prawo misji ewangelizacyjnej Kościoła: stara idea, nowe zasady	92
4.4. Precedensowe przypadki uznania: Niderlandy, Portugalia i Szwajcaria	98
4.5. Linie przyjaźni i wojny poza linią: europejski „Dziki Zachód”	101
5. Rozwój prawa wojny: idea ponad praktyką	107
5.1. Podejście do wojny i pokoju w doktrynie hiszpańskiej: nowe idee i nowe środki	107
5.2. Hiszpańskie reguły wojen kolonialnych: Vitoria, jego następcy i przeciwnicy	113
5.3. Prawo wojny Grocjusza: między idealizacją a okrucieństwem	117
5.4. Praktyka wojenna państw: ciągłość i zmiana, problem neutralności i korsarstwo	121

6. Środki odwetowe	125
7. Prawo morza	128
8. Podsumowanie	138

Część II

Początki europocentryzmu. Prawo międzynarodowe po kongresie westfalskim (1648–1815)

1. Tło historyczne	149
2. Rozwój teorii prawa międzynarodowego	156
2.1. Nowożytny naturalizm w prawie międzynarodowym: Hobbes i Spinoza	156
2.2. Szkoła „czystego naturalizmu” (<i>pure law of nature</i>): Pufendorf i jego następcy	161
2.3. Początki pozytywizmu: od Zouche’a przez Martensa do Kanta	171
3. Zagadnienia systemowe	180
3.1. Wspólnota europejska państw narodowych: konsolidacja terytorialna i konsolidacja władzy	180
3.2. Równowaga polityczna: interwencje i wieczysty pokój	184
4. Rozwój starych instytucji prawa międzynarodowego	195
4.1. Praktyka traktatowa: nowe treści i nowe procedury	195
4.2. Problem traktatów nierównoprawnych: między podporządkowaniem a suwerennością	201
4.3. Rozwój stałej dyplomacji: formalne ramy i nowe problemy	207
4.4. Prawo wojny: nowe motywy i nowe zasady	219
4.5. Represalia: między wojną a pokojem	224
4.6. Neutralność: teoria, praktyka i traktaty	229
4.7. Prawo morza: wolność mórz i jej przeciwnicy	240
5. Nowe elementy porządku prawnomiędzynarodowego	244
5.1. Monopole handlowe i ich prawnomiędzynarodowe skutki: kompanie handlowe i piractwo	244
5.2. Nabycie terytorium: efektywna okupacja	267
6. Konsekwencje pierwszych rewolucji dla prawa międzynarodowego	274
6.1. Wpływ powstania USA na prawo międzynarodowe: uznanie i arbitraż	274
6.2. Wpływ rewolucji francuskiej na prawo międzynarodowe: idee i ich instrumentalizacja	282
7. Podsumowanie	290

Część III

Europa i jej kolonie. Prawo międzynarodowe narodów cywilizowanych (1815–1918)

1. Tło historyczne	299
2. Pozytywistyczna teoria prawa międzynarodowego	309
2.1. Doktryna kontynentalna: wielość autorów, wielość poglądów	309
2.2. Koncepcje anglosaskie: opór przeciwko kontynentalnemu pozytywizmowi	314

3. Bezwzględna suwerenność i jej konsekwencje	318
4. Zagadnienia systemowe	327
4.1. Nowa aksjologia prawa międzynarodowego: cywilizacja i wspólnota narodów cywilizowanych	327
4.2. Przemiany państwowości: konstrukcja, konstytucja i ekskluzywna podmiotowość	335
4.3. Prawne skutki zmian: immunitet państwa i opieka dyplomatyczna	355
5. Prawo międzynarodowe kolonialne w relacjach Europy z narodami Azji i ludami Afryki	363
5.1. Schyłek kompanii handlowych i nowe instrumenty kolonizacji: aneksja, protektoraty i relacje wasalne	363
5.2. Kompanie handlowe nowego typu: w stronę podmiotu prawa prywatnego	375
5.3. Aktywność w obszarach formalnie suwerennych: strefy interesów i strefy wpływów	378
5.4. Wymuszona liberalizacja obcych rynków: polityka „otwartych drzwi”	394
5.5. Afryka jako nowy obszar kolonizacji i jej organizacja polityczno-prawna	398
5.6. Traktaty podmiotów europejskich i afrykańskich: nowe podmioty – stare obszary traktatowe	399
5.7. Dyplomacja: instytucja, której nie było	404
5.8. Protektoraty w Afryce: stara instytucja z nową treścią	405
5.9. Podbój Afryki: wyjątek od reguły	415
5.10. Cesja terytorium: problem legitymizacji i metody gwarancji	418
6. Rozwój starych instytucji prawa międzynarodowego	423
6.1. Prawo dyplomatyczne: precedencja, dyplomacja kongresowa i konsulowie	423
6.2. Uznanie państwa: warunki, skutki i formy	430
7. Stosowanie siły i neutralność	439
7.1. Prawo do wojny (<i>ius ad bellum</i>): sprawiedliwość do lamusa	439
7.2. Reguły prawa wojny (<i>ius in bello</i>): doktryna kontynentalna v. anglosaska – początki humanitaryzmu	442
7.3. Neutralność i jej konsekwencje: nowe standardy i kodyfikacje	447
7.4. Wieczysta neutralność Szwajcarii i neutralizacja państw europejskich: instrumenty polityki	453
7.5. Interwencje: między zakazem a wyjątkami	457
7.6. Represalia pokojowe: rozwój w stronę wojny	462
8. Formy nabycia terytorium	467
9. Tytuły uzupełniające prawo do terytorium	482
10. Pokojowe rozstrzygnięcie sporów	490
11. Prawo morza	497
11.1. Morze pełne i jego wolności: początki kształtowania się prawa morza	497
11.2. Zwalczanie piractwa: piraci, korsarze i powstańcy	500
11.3. Zakaz handlu niewolnikami: prawo między moralnością a polityką	507
11.4. Polityka USA w kwestii niewolnictwa: od sędziego Marshalla do prezydenta Lincolna	519
12. Początki instytucjonalizacji stosunków międzynarodowych	525

13. Kodyfikacja prawa międzynarodowego	530
13.1. Koncepcje doktrynalne i ich skutki: 100 lat apelu do władców	530
13.2. Konferencje haskie: punkt zwrotny w sprawie wojny	539
14. Prawo międzynarodowe między regionalizmem a uniwersalizacją	548
14.1. Europejskie prawo regionalne: jego specyfika i granice	548
14.2. Regionalizm amerykański: idea światowej równowagi i doktryna Monroe'a	555
14.3. Panamerykanizm instytucjonalny: konferencje, traktaty, instytucje	561
14.4. „Amerykańskie” prawo międzynarodowe: doktryna Calvo, doktryna Drago, doktryna Tobará	578
14.5. Uniwersalizacja prawa międzynarodowego Europy: społeczność międzynarodowa i początki instytucjonalizacji współpracy	592
15. Podsumowanie	609
Zakończenie	622
Wybrana bibliografia	626
I. Teksty historyczne, zbiory dokumentów, encyklopedie prawa	626
II. Strony internetowe uniwersytetów, organizacji międzynarodowych i pozarządowych, ministerstw i inne ze źródłami prawa	628
III. Pozycje książkowe i artykuły w pracach zbiorowych i księgach pamiątkowych	628
IV. Artykuły, opinie i analizy w periodykach	634